

The Role of Childhood Psychological Maltreatment and Negative Affect on Social Anxiety among Students Who Are Victims of Bullying: The Mediating Role of Self-Control

Ali
Sheykholeslami*

Corresponding Author, Counseling Department, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran. E-mail: a_sheikholslami@yahoo.com

Mahshid
Keyvanlou

Department of Counseling, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Mohaghegh Ardabili University, Ardabil, Iran. E-mail: m.keyvanlou75@gmail.com

Soha
Hosseiniifar

Department of Counseling, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Mohaghegh Ardabili University, Ardabil, Iran. E-mail: sohahosseiniifar@gmail.com

Abstract

The present study investigated the role of childhood psychological maltreatment and negative affect in social anxiety among students who are victims of bullying, with self-control serving as a mediating variable. This descriptive–correlational study employed a structural equation modeling (SEM) approach and was applied in terms of its purpose. The statistical population comprised all students aged 13 to 17 years enrolled in lower and upper secondary schools in Sabzevar, Iran, during the 2023–2024 academic year. A sample of 220 students identified as bullying victims was selected through purposive sampling with the assistance of school counselors. Data were collected using the Psychological Maltreatment Questionnaire (Kwates & Messman, 2014), the Negative Affect Scale (Watson et al., 1988), the Social Anxiety Scale (La Greca, 1998), the Self-Control Scale (Tangney et al., 2004), and the Olweus Bullying/Victimization Questionnaire (1996). Data analysis was conducted using SPSS version 26 and SmartPLS version 4. Fit indices indicated that the proposed model demonstrated a good fit with the data. The findings revealed that both childhood psychological maltreatment and negative affect had significant direct relationships with social anxiety. Furthermore, these two variables indirectly influenced social anxiety through self-control. Specifically, psychological maltreatment and negative affect were negatively associated with self-control, while self-control was negatively associated with social anxiety. Based on these results, it is recommended that schools implement programs to strengthen self-control and design psychological interventions aimed at reducing the adverse effects of psychological maltreatment and improving the management of negative affect among bullying victims.

Keywords: Childhood Psychological Maltreatment, Negative Emotions, Social Anxiety, Self-Control, Students, Bullying Victims.

Cite this Article: Sheykholeslami, A., Keyvanlou, M., & Hosseiniifar, S. (2026). The Role of Childhood Psychological Maltreatment and Negative Affect on Social Anxiety among Students Who Are Victims of Bullying: The Mediating Role of Self-Control. *Educational Psychology*, 22(80), 1-35. <https://doi.org/10.22054/jep.2026.89828.4308>

© 2026 by Allameh Tabataba'i University Press
Publisher: Allameh Tabataba'i University Press

Introduction

Peer relationships are fundamental components of social development in childhood and adolescence, involving interactions among individuals with similar social positions (Shah & Szwedo, 2024). Among these relationships, bullying and victimization are of particular importance (Mohammadi & Amiri, 2016). Global studies have shown that approximately 30.5% of students have reported experiencing bullying (Heil et al., 2024). Victimization in bullying can lead to severe consequences such as anxiety, depression, and suicidal thoughts (Ni et al., 2025; Ariani et al., 2025), and it increases the risk of developing social anxiety (Pontillo et al., 2019). Furthermore, psychological maltreatment during childhood—including humiliation and threats—is considered an influential factor in the development of social anxiety (Gao et al., 2025; Zhong et al., 2024). Negative emotions such as anxiety and sadness are also associated with greater severity of social anxiety (Liu et al., 2024; Xiang et al., 2021). In contrast, self-control plays a protective role and can reduce the intensity of social anxiety (Fang et al., 2025; Zhong et al., 2024). Accordingly, the present study aims to examine the relationships between childhood psychological maltreatment and negative affect with social anxiety among students who are victims of bullying, considering the mediating role of self-control.

Literature Review

Research has shown that peer relationships, particularly bullying and victimization, play a decisive role in the psychological and social development of students (Shah & Szwedo, 2024; Mohammadi & Amiri, 2016). Experiencing bullying can lead to outcomes such as anxiety, depression, and suicidal thoughts (Heil et al., 2024; Nai et al., 2025; Arian et al., 2025), and victimization is associated with increased social anxiety (Pontillo et al., 2019). Moreover, psychological maltreatment during childhood has been recognized as an important factor in the emergence of social anxiety (Müller et al., 2019; Liu et al., 2023), as it can lead to impairments in emotional development and the formation of fear of social interactions (Geng & Chan, 2018; Coates & Messman-Moore, 2014). In addition, negative emotions such as anxiety, sadness, and fear have significant associations with greater severity of social anxiety (Shang et al., 2021; Liu et al., 2024; McClanahan et al., 2025). Furthermore, self-control, as the ability to regulate emotions and

behaviors, may moderate the adverse effects of maltreatment and negative emotions and reduce social anxiety (Fang et al., 2025; Zhang et al., 2024; He et al., 2023; Guo et al., 2025). Based on this evidence, simultaneous examination of childhood psychological maltreatment and negative emotions with the mediating role of self-control in predicting social anxiety among student victims of bullying holds notable theoretical and clinical significance.

Methodology

This study was conducted with an applied objective and employed a descriptive-correlational approach using Structural Equation Modeling (SEM). The statistical population comprised all students aged 13 to 17 years attending middle and high schools in the city of Sabzevar during the academic year 2024–2025. Only students who reported being victims of peer bullying at least two to three times per month, based on their self-report, were considered the target population to ensure that the sample consisted exclusively of actual bullying victims. For sample selection, a purposive sampling method was employed. Eligible participants were identified through collaboration with school counselors and the administration of the Olweus Bullying Questionnaire (1969), completed by the students. Participants were selected from various classes and schools to ensure representation of the statistical population's diversity in terms of gender, grade level, and geographical area. Based on the formula proposed by Kline (2016), which suggests a minimum of 20 participants per latent variable, the initial sample size was determined to be 240 individuals, accounting for potential attrition, with the aim of achieving generalizable results and reducing statistical error. Ultimately, 220 questionnaires were used for statistical analysis. The inclusion criteria for the study were: providing written informed consent from parents, frequent experience of bullying, being within the 13 to 17 age range, and the absence of diagnosed psychological disorders. Exclusion criteria included unwillingness to continue cooperation, incomplete submission of questionnaires, or dishonest responses. To adhere to ethical considerations, the confidentiality of participants' information was guaranteed, and they were provided with access to the study's results. Data analysis was performed using SPSS version 26 and SmartPLS4 software.

Results

The findings of the present study indicated that the proposed conceptual model demonstrated an excellent fit to the data. Path analysis revealed that negative emotions ($\beta = 0.54$) and psychological maltreatment ($\beta = 0.48$) exerted significant positive effects on social anxiety. Furthermore, both variables had direct negative effects on self-control ($\beta = -0.40$ and $\beta = -0.56$, respectively), whereas self-control showed a significant negative association with social anxiety ($\beta = -0.50$). Consistent with the main hypothesis, the results of the indirect path analysis further indicated that self-control served as a significant mediating variable in the relationships between negative emotions ($\beta = -0.20$) and psychological maltreatment ($\beta = -0.29$) with social anxiety. Overall, these findings suggest that although negative emotions and psychological maltreatment contribute to higher levels of social anxiety, self-control functions as a crucial protective mechanism that mitigates these adverse effects.

Discussion

The research findings demonstrated that childhood psychological maltreatment and negative emotions have a positive and significant relationship with the social anxiety of bullying victims (Gao et al., 2025; Liu et al., 2024; McClanahan et al., 2025). Psychological maltreatment predisposes individuals to social anxiety by weakening secure attachment and reducing emotional resilience (Bowlby, 1969; Bruce et al., 2012). Additionally, negative emotions stemming from the experience of bullying increase social anxiety by reinforcing negative beliefs about the self and others (Beck, 2020; Mishra, 2020).

Conversely, self-control has a negative relationship with social anxiety and plays a mediating role between psychological maltreatment and negative emotions on the one hand, and social anxiety on the other (Robson et al., 2020; Wenzel et al., 2024). These results suggest that self-control, acting as a protective factor, can reduce the negative effects of maltreatment and negative emotions on social anxiety by regulating emotion and decreasing sensitivity to negative evaluation.

The most significant limitations of this study include the use of self-report measures, which may be influenced by response bias; the restriction of the statistical population to bullying victims in the city of Sabzevar, which reduces the generalizability of the findings; and the cross-sectional design of the study, which limits the ability to examine

causal relationships. It is recommended that future research utilize mixed methods (interviews and observation), more diverse samples, and longitudinal designs to enhance the accuracy and validity of the results.

Conclusion

Overall, this research demonstrated that childhood psychological maltreatment and negative emotions are associated with increased social anxiety in students who are victims of bullying, with self-control playing a mediating role in these relationships. Psychological maltreatment exacerbates social anxiety by weakening self-concept and emotional resilience, while negative emotions intensify it by reinforcing negative beliefs and reducing self-confidence. High levels of self-control can mitigate the negative effects of these factors by managing emotions and improving social interactions. These findings underscore the importance of emotional support and strengthening self-control in preventing social anxiety.

Ethical Considerations

Adherence to Research Ethics Principles

The authors have observed all ethical principles in conducting and publishing this scientific research, and this is confirmed by all of them.

Author Contributions

Ali Sheikholeslami: Design and conceptualization of the article and research supervision.

Mahshid Keyvanlou and Soha Hosseinifar: Data collection and analysis.

The first to third authors contributed to the initial drafting and revision of the manuscript.

Conflict of Interest

“The authors declare no conflict of interest.”

Acknowledgements

We sincerely thank and appreciate all the schools and students who cooperated with this research through their valuable participation.

نقش بدرفتاری روان‌شناختی دوران کودکی و عواطف منفی بر اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان قربانی زورگویی با نقش میانجی خودکنترلی

علی شیخ‌الاسلامی *

نویسنده مسئول، گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه
محقق اردبیلی، اردبیل، ایران. رایانامه: a_sheikholslami@yahoo.com

مهشید کیوانلو

گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی،
اردبیل، ایران. رایانامه: eyvanlou75@gmail.com

سها حسینی‌فر

گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی،
اردبیل، ایران. رایانامه: sohahosseini@atm.ac.ir

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش بدرفتاری روان‌شناختی دوران کودکی و عواطف منفی بر اضطراب اجتماعی در دانش‌آموزان قربانی زورگویی با نقش میانجی خودکنترلی انجام شد. این پژوهش از نوع توصیفی - همبستگی با رویکرد مدل‌یابی معادلات ساختاری و از نظر هدف، کاربردی بود. جامعه آماری پژوهش را تمامی دانش‌آموزان ۱۳ تا ۱۷ ساله مشغول به تحصیل در دوره اول و دوم متوسطه شهر سبزوار در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ تشکیل دادند؛ که از میان آن‌ها ۲۲۰ نفر از دانش‌آموزان قربانی زورگویی به روش نمونه‌گیری هدفمند و با همکاری مشاوران مدارس انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از پرسش‌نامه‌های بدرفتاری روان‌شناختی کواتس و مسمن (۲۰۱۴)، عاطفه منفی واتسون و همکاران (۱۹۸۸)، اضطراب اجتماعی لاجرسا (۱۹۹۸)، خودکنترلی تانجی و همکاران (۲۰۰۴) و زورگویی و قربانی زورگویی الویوس (۱۹۹۶) استفاده شد. تحلیل داده‌ها با بهره‌گیری از نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۶ و SmartPLS نسخه ۴ انجام گرفت. نتایج شاخص‌های برازش مدل نشان داد که الگوی پیشنهادی از برازش مطلوبی با داده‌ها برخوردار است. یافته‌ها نشان داد که بدرفتاری روان‌شناختی دوران کودکی و عواطف منفی با اضطراب اجتماعی رابطه‌ای مستقیم و معنادار دارند. همچنین، این متغیرها از طریق خودکنترلی نیز به‌طور غیرمستقیم بر اضطراب اجتماعی اثر می‌گذارند؛ به‌طوری که بدرفتاری روان‌شناختی دوران کودکی و عواطف منفی رابطه‌ای منفی و معنادار با خودکنترلی، و خودکنترلی رابطه‌ای منفی و معنادار با اضطراب اجتماعی دارد. بر اساس نتایج، پیشنهاد می‌شود برنامه‌های آموزشی تقویت خودکنترلی در مدارس اجرا شود و مداخلات روان‌شناختی برای کاهش پیامدهای بدرفتاری روان‌شناختی و بهبود مدیریت عواطف منفی در دانش‌آموزان قربانی زورگویی طراحی و پیاده‌سازی گردد. **کلیدواژه‌ها:** بدرفتاری روان‌شناختی دوران کودکی، عواطف منفی، اضطراب اجتماعی، خودکنترلی، دانش‌آموزان، قربانی زورگویی

استناد به این مقاله: شیخ‌الاسلامی، علی، کیوانلو، مهشید، و حسینی‌فر، سها. (۱۴۰۵). نقش بدرفتاری روان‌شناختی دوران کودکی و عواطف منفی بر اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان قربانی زورگویی با نقش میانجی خودکنترلی. فصلنامه روان‌شناسی تربیتی، ۲۲(۸۰)، ۱-۱۰. <https://doi.org/10.22054/jep.2026.89828.4308>

مقدمه

روابط با همگنان از اساسی‌ترین ابعاد تحول اجتماعی در دوران کودکی و نوجوانی محسوب می‌شود. این روابط به تعاملاتی میان افرادی اطلاق می‌شود که از نظر مهارت‌ها، سطح آموزشی یا موقعیت اجتماعی در جایگاهی مشابه قرار دارند و لزوماً هم‌سن‌وسال نیستند (Therriault et al., 2024). در میان انواع تعاملات همسالان، دو شکل مهم آن یعنی زورگویی^۱ و قربانی‌شدن^۲ اهمیت ویژه‌ای دارند (Yüksel & Yılmaz, 2025). پدیده زورگویی، که خود شکلی از تعاملات منفی در محیط مدرسه است، به مسئله‌ای خطرناک و تأثیرگذار در ابعاد فردی، اجتماعی و تربیتی بدل شده است. با وجود اینکه تمامی دانش‌آموزان شایسته تحصیل در محیطی سالم، امن و عاری از تهدید هستند، این پدیده بر همه افراد دخیل، اعم از عاملان زورگویی و به‌ویژه افراد قربانی زورگویی، صدمات و آسیب‌های جدی وارد می‌آورد (سلیمی و همکاران، ۱۴۰۴). نتایج یک مطالعه گسترده در سطح جهانی که در ۸۳ کشور انجام شد نشان داد که حدود ۳۰/۵ درصد از دانش‌آموزان تجربه زورگویی را گزارش کرده‌اند (Haile et al., 2024). زورگویی یکی از پدیده‌های پیچیده در مدارس است که علی‌رغم پیامدهای کوتاه‌مدت و بلندمدت آن برای هر کدام از دانش‌آموزان زورگو و قربانی، تا سال‌های اخیر توجه چندانی در مدارس دریافت نکرده بود. این پدیده علاوه بر کودکان زورگو و قربانیان آن‌ها، بر روی سایر دانش‌آموزان تماشاگر موقعیت نیز، اثرات منفی دارد و همین مسئله نیز اهمیت موضوع را دوچندان کرده است (Solas-Martínez et al., 2025).

یافته‌های پژوهشی نیز به‌روشنی بیانگر آن است که تجربه زورگویی می‌تواند پیامدهای روان‌شناختی و اجتماعی عمیقی همچون اضطراب، افسردگی، افکار مرتبط با خودکشی و حتی گرایش به اعتیاد را در پی داشته باشد (Ni et al., 2025; Ariani et al., 2025). در همین راستا، نتایج مرور نظام‌مند پژوهش‌ها نشان می‌دهد که قربانی شدن توسط همسالان به‌طور معناداری با افزایش اضطراب اجتماعی^۳ در کودکان و نوجوانان همراه است و می‌تواند بروز اختلال اضطراب اجتماعی را تسریع کند (Pontillo et al., 2019). اضطراب، احساس شدیدی است که وقتی نمی‌توان پیامد موقعیتی

1. bullying

2. victimization

3. social Anxiety

را پیش‌بینی یا مطلوب بودن آن را ضمانت کرد، روی می‌دهد (سید اسماعیلی قمی و شیخ‌الاسلامی، ۱۳۹۲). اضطراب بیمارگون اختلالی روان‌شناختی است که منجر به ناسازگاری اجتماعی و موفقیت‌های کم اجتماعی می‌شود (شیخ‌الاسلامی و همکاران، ۱۳۹۹). اضطراب اجتماعی یکی از اختلالات اضطرابی شایع است که با ترس شدید از موقعیت‌های اجتماعی و نگرانی از قضاوت منفی دیگران همراه است. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که ترس از ارزیابی منفی به‌عنوان یکی از اجزای کلیدی در شکل‌گیری و تداوم اضطراب اجتماعی عمل می‌کند (Gao et al., 2025). اضطراب اجتماعی نه تنها موجب ناراحتی فردی می‌شود، بلکه پیامدهای گسترده‌ای از جمله کاهش کیفیت زندگی، افزایش احتمال ابتلا به اختلالات روان‌پزشکی مانند افسردگی و سوءمصرف مواد، کاهش کارایی تحصیلی و شغلی، و تحمیل بار اقتصادی قابل توجه بر فرد و جامعه به همراه دارد (Oake & Pathak, 2023). با توجه به این آثار وسیع، شناسایی عوامل مؤثر بر اضطراب اجتماعی از اولویت‌های اصلی در حوزه سلامت روان است، زیرا شناخت این عوامل می‌تواند زمینه‌ساز طراحی و اجرای راهکارهای پیشگیرانه و درمانی مؤثر باشد.

یکی از عوامل کلیدی در بروز اضطراب اجتماعی، تجربه بدرفتاری روان‌شناختی در دوران کودکی^۱ است (Gao et al., 2025). بدرفتاری با کودک به هر رفتار یا غفلتی اطلاق می‌شود که سلامت جسمی یا روانی کودک را به‌طور قابل توجهی تهدید کند (Power et al., 2013). در برخی تعاریف، این سوءرفتار به چهار نوع آزار جسمی^۲، آزار جنسی^۳، آزار هیجانی^۴، و آزار مسامحه^۵ تقسیم می‌شود (Arslan, 2022). در میان انواع بدرفتاری‌ها در دوران کودکی، بدرفتاری روان‌شناختی و عاطفی شایع‌تر بوده و می‌تواند زمینه‌ساز بروز اختلالات روانی شود (Taillieu et al., 2016). برخی پژوهشگران معتقدند که بدرفتاری‌های روان‌شناختی آثار منفی طولانی‌مدت و گسترده‌تری نسبت به سایر انواع بدرفتاری دارند (Gong & Chan, 2018). با این حال، سازمان‌های حمایت از کودک معمولاً در مواجهه با بدرفتاری‌های روان‌شناختی کمتر از موارد بدرفتاری جسمی و جنسی مداخله می‌کنند (Chamberland et al., 2011). تعیین یک تعریف جامع برای بدرفتاری

1. psychological abuse in childhood

2. physical abuse

3. sexual Harassment

4. emotional Abuse

5. negligent harassment

روان‌شناختی دشوار است، اما پژوهشگران آن را شامل استفاده مداوم از عبارت‌های تحقیرآمیز، تهدیدهای کلامی، سرزنش، ریشخند و تهدید علیه کودک می‌دانند، به گونه‌ای که سلامت روانی کودک به خطر بیفتد (Coates & Messman-Moore, 2014). علاوه بر این، بدرفتاری روان‌شناختی دوران کودکی را می‌توان به‌عنوان مجموعه‌ای از شیوه‌های نامناسب فرزندپروری تعریف کرد که مراقبان در طول رشد کودک به کار می‌گیرند. این رفتارها می‌توانند رشد طبیعی شناختی، عاطفی و رفتاری کودکان را مختل کنند و شامل نادیده گرفتن، ترساندن و تحقیر کودک می‌شوند (Zhong et al., 2024). بدرفتاری روان‌شناختی و سوءاستفاده در دوران کودکی به طور قابل توجهی با پیامدهای نامطلوب عاطفی، شناختی، رفتاری و اجتماعی برای کودکان همراه است و این مشکلات اغلب تا بزرگسالی ادامه دارد (Strathearn et al., 2020). Müller et al. (2019) نشان دادند که بدرفتاری با کودکان و نوجوانان می‌تواند در بزرگسالی به ترس و اجتناب از موقعیت‌های اجتماعی منجر شود. در همین راستا، یک فراتحلیل از ۲۹ مطالعه نیز بیان کرده است که میان بدرفتاری دوران کودکی و اضطراب اجتماعی همبستگی متوسطی وجود دارد (Liu et al., 2023). همچنین، یافته‌های دیگر نشان می‌دهد که سوءاستفاده هیجانی – نه بدرفتاری جسمانی یا جنسی – مهم‌ترین عامل پیش‌بینی‌کننده علائم اضطراب اجتماعی به شمار می‌رود (Myers & Llera, 2020).

شواهد نشان می‌دهد که تجربه مداوم عواطف منفی^۱، به‌ویژه در تعامل با نقص در تنظیم هیجان، با افزایش خودتمرکزی در موقعیت‌های اجتماعی همراه بوده و می‌تواند در تشدید اضطراب اجتماعی نقش داشته باشد (Garcia-Lopez et al., 2024). عاطفه یکی از جنبه‌های روان‌شناختی افراد است که در ارزیابی وضعیت روانی آن‌ها مورد توجه قرار می‌گیرد (ابراهیمی و الماسی، ۱۴۰۲). به‌طور کلی، عواطف واکنش‌های ذهنی با بار مثبت یا منفی هستند که فرد در زمان مشخصی تجربه می‌کند. این عواطف به دو دسته تقسیم می‌شوند: عواطف مثبت^۲، شامل لذت، عشق، شادی، رضایت و خشنودی، و عواطف منفی، شامل اضطراب، افسردگی، استرس، غم، ترس، خشم و ناراحتی (Xiang et al., 2021)؛ محبویان و نیکدل، ۱۴۰۲). عواطف منفی معمولاً در پاسخ به رویدادها یا تجربه‌های ناخوشایند شکل می‌گیرند و بازتاب‌دهنده واکنش‌های هیجانی فرد نسبت به شرایط تهدیدکننده یا استرس‌زا

1. negative emotions

2. positive Emotions

هستند (اسماعیلی و همکاران، ۱۴۰۳). مطالعه Liu et al. (2023) نشان داد که سوگیری توجه به اطلاعات عواطف منفی با شدت اضطراب اجتماعی در دانشجویان همبستگی مثبت و معناداری دارد. همچنین، پژوهش Sultson et al. (2024) نشان داد که نوسان در عواطف منفی، حتی مستقل از شدت آن، می‌تواند پیش‌بینی‌کننده علائم افسردگی و اختلال اضطراب فراگیر باشد. افزون بر این، یافته‌های McClannahan et al. (2025) حاکی از آن است که افرادی با سطوح بالاتر اضطراب اجتماعی و عواطف منفی، عملکرد ارتباطی ضعیف‌تری در تعاملات اجتماعی خود گزارش می‌کنند. این شواهد نشان می‌دهد که عواطف منفی و الگوهای توجه هیجانی، نه تنها با شدت اضطراب اجتماعی مرتبط هستند، بلکه بر پیامدهای روانی و رفتاری افراد تأثیر گذارند.

باتوجه به اینکه تجربه مداوم عواطف منفی و الگوهای توجه هیجانی ناکارآمد می‌تواند به اختلال در کیفیت تعاملات اجتماعی و تشدید نشانه‌های اضطراب اجتماعی منجر شود، پژوهشگران توجه خود را به سازوکارهای تنظیمی گسترده‌تری معطوف کرده‌اند که در مدیریت هیجان‌ها و رفتار فرد در موقعیت‌های اجتماعی نقش دارند. در این میان، خودکنترلی^۱ به عنوان یکی از سازوکارهای مهم تنظیمی، مورد توجه قرار گرفته است (Hofmann & Hayes, 2025). به گونه‌ای که پژوهش‌های مختلف نشان داده‌اند این متغیر با اضطراب اجتماعی رابطه دارد و گمان می‌رود بتواند به عنوان یک عامل میانجی، در شدت و تداوم این اختلال نقش ایفا کند (He et al., 2015; Blackhart, 2023). خودکنترلی مجموعه‌ای از فرایندهای توجه، انگیزه و رفتار است که به وسیله افراد تنظیم می‌شود تا هدف‌های بالاتر را با وجود موانع آنی و خواسته‌های درازمدت به انجام برسانند (شیخ‌الاسلامی و همکاران، ۱۳۹۴)، خودکنترلی، با مهارت هدایت توجه رابطه دارد (شیخ‌الاسلامی و نوروزی فیروز، ۱۴۰۰). خودکنترلی توجه بسیاری از پژوهشگران را به خود جلب کرده و اهمیت قابل توجهی در حوزه رفاه اجتماعی یافته است (Salimi & Gheirati, 2024). این توانایی به افراد امکان می‌دهد تصمیم‌های مناسب بگیرند، احساسات و واکنش‌های هیجانی خود را مدیریت کنند و با سرخوردگی‌ها و فشارهای روانی بهتر کنار بیایند؛ به علاوه، استفاده صحیح از هیجان‌ها نیز با خودکنترلی مرتبط است (Myers & Llera, 2020; Quoted from, Pashangian, 2022). در مورد کودکان و نوجوانان، خودکنترلی به توانایی تشخیص و مدیریت احساسات، کنارآمدن با آن‌ها و تعامل مؤثر با همسالان و

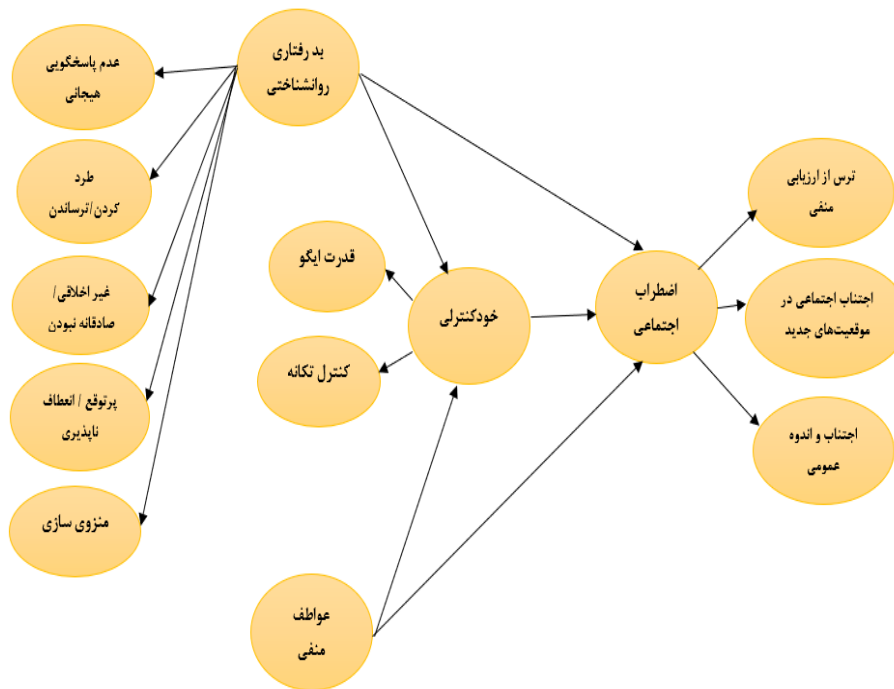
1. self-control

بزرگ‌سالان اشاره دارد (Center on the Developing Child at Harvard University, 2018)؛ که خود‌کنترلی بالایی دارند، توانایی بیشتری در حل مشکلات داشته و در دوران تحصیلی و زندگی اجتماعی خود مشکلات رفتاری کمتری دارند (Li et al., 2021). در مقابل، افرادی که فاقد خود‌کنترلی بالا هستند، ممکن است در طول زندگی در معرض طیف وسیعی از مشکلات رفتاری و پیامدهای ناگوار از جمله نتایج تحصیلی پایین، کیفیت پایین ارتباطات، مشکلاتی در زمینه سلامتی، شغل و همچنین مشکلاتی از قبیل مشارکت در فعالیت‌های انحرافی، ضداجتماعی و فعالیت‌های مجرمانه قرار گیرند (Guo et al., 2025). Fang et al. (2025) نشان دادند که خود‌کنترلی می‌تواند اضطراب اجتماعی را کاهش دهد. همچنین، Zhong et al. (2024) گزارش کردند که میان خود‌کنترلی و اضطراب اجتماعی رابطه‌ای منفی و معنادار وجود دارد. خود‌کنترلی در کودکی یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های اصلی تنظیم روان‌شناختی در طول زندگی است. فراتحلیلی از ۱۵۰ مطالعه نشان داد که خود‌کنترلی بالاتر در سال‌های اولیه با مشکلات درونی کمتر (افسردگی و اضطراب) و مشکلات برونی کمتر (پرخاشگری و رفتارهای مجرمانه) مرتبط است (Robson et al., 2020). همچنین، خود‌کنترلی هیجانی در دوران کودکی سریع‌شکل می‌گیرد و نسبتاً پایدار باقی می‌ماند، به‌طوری که خود‌کنترلی قوی‌تر با کاهش مشکلات برونی و تا حدی کاهش مشکلات درونی همراه است (Eisenberg et al., 2010). علاوه بر این، تحقیقات نشان می‌دهند که روابط پیچیده‌ای بین خود‌کنترلی و هیجانات منفی وجود دارد (Chester et al., 2016; Wenzel et al., 2024). به‌طور خاص، تلاش برای مهار هیجانات منفی می‌تواند منابع خود‌کنترلی را تحت فشار قرار دهد و در برخی شرایط منجر به شکست خود‌کنترلی شود، که این فرایندها نقش مهمی در بروز رفتارهای پرخطر و مشکلات روانی ایفا می‌کنند. باتوجه‌به شیوع بالای زورگویی در محیط‌های آموزشی و پیامدهای روان‌شناختی آن، پژوهش در زمینه پیش‌بینی اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان قربانی زورگویی بر اساس بدرفتاری روان‌شناختی دوران کودکی و عواطف منفی با نقش میانجی خود‌کنترلی ضروری به نظر می‌رسد. اضطراب اجتماعی می‌تواند تأثیر قابل توجهی بر سلامت روانی، عملکرد تحصیلی و روابط اجتماعی دانش‌آموزان داشته باشد (اسماعیلی‌زاده و همکاران، ۱۴۰۴؛ Li et al., 2025) و افزایش آن در قربانیان زورگویی ممکن است پیامدهایی همچون کاهش اعتمادبه‌نفس، گوشه‌گیری، افت تحصیلی و مشکلات ارتباطی به همراه داشته باشد (Yüksel

(Yılmaz, 2025). از منظر اجتماعی، شناسایی عوامل مؤثر بر اضطراب اجتماعی این گروه می‌تواند به طراحی برنامه‌های پیشگیرانه و مداخلات روان‌شناختی و تربیتی برای کاهش پیامدهای زورگویی و ارتقای سلامت روان دانش‌آموزان منجر شود. در بعد پژوهشی نیز، خلأ مهمی در ادبیات علمی وجود دارد؛ به‌ویژه بررسی هم‌زمان بدرفتاری روان‌شناختی دوران کودکی، عواطف منفی و نقش میانجی خودکنترلی در اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان قربانی زورگویی تاکنون کمتر موردتوجه قرار گرفته است. از دیدگاه آموزشی، نتایج این مطالعه می‌تواند پایه‌ای برای طراحی مداخلات روان‌شناختی و آموزشی با هدف تقویت مهارت‌های خودکنترلی^۱ و مدیریت عواطف منفی^۲ در دانش‌آموزان فراهم آورد و به‌این‌ترتیب، راهکارهای عملی برای کاهش اضطراب اجتماعی ارائه دهد؛ بنابراین، پژوهش حاضر به دنبال بررسی این موضوع است که آیا بین بدرفتاری روان‌شناختی دوران کودکی و عواطف منفی با اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان قربانی زورگویی رابطه وجود دارد؟ و آیا خودکنترلی نقش میانجی را در این رابطه ایفا می‌کند؟

-
1. self-control skills
 2. negative emotion management

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر روش، همبستگی مبتنی بر مدل‌یابی معادلات ساختاری است که در قالب یک مدل چندمتغیره به منظور تبیین روابط ساختاری بین متغیرها انجام شده است. جامعه آماری پژوهش شامل همه دانش‌آموزان ۱۳ تا ۱۷ ساله مشغول به تحصیل در دوره اول و دوم متوسطه شهر سبزوار در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ بود. تنها دانش‌آموزانی که بر اساس گزارش خود، ماهانه حداقل دو تا سه مرتبه قربانی زورگویی همسالان شده بودند، به عنوان جامعه هدف در نظر گرفته شدند تا نمونه صرفاً از قربانیان واقعی زورگویی تشکیل شود. برای انتخاب نمونه، روش نمونه‌گیری هدفمند به کار رفت و با همکاری مشاوران مدارس و بهره‌گیری از پرسش‌نامه زورگویی و قربانی زورگویی Olweus (1969) که توسط دانش‌آموزان تکمیل گردید، افراد واجد شرایط شناسایی شدند. نمونه‌ها از کلاس‌ها و مدارس مختلف انتخاب شدند تا تنوع جنسیتی، پایه تحصیلی و منطقه جغرافیایی

جامعه آماری را نمایندگی کنند. بر اساس فرمول پیشنهادی Kline (2016)، که توصیه می‌کند برای هر متغیر مکنون حداقل ۲۰ نفر در نظر گرفته شود، حجم نمونه اولیه با هدف دستیابی به نتایج قابل تعمیم و کاهش خطای آماری، با احتساب احتمال افت نمونه، ۲۴۰ نفر تعیین شد که در نهایت، ۲۲۰ پرسش‌نامه برای تحلیل آماری استفاده شد. عدم همکاری ۲۰ نفر از نمونه اولیه ناشی از عدم تمایل برخی از دانش‌آموزان به مشارکت یا تکمیل ناقص پرسش‌نامه‌ها بود. معیارهای ورود به مطالعه شامل ارائه رضایت‌نامه کتبی از والدین، تجربه مکرر زورگویی، قراردادن در بازه سنی ۱۳ تا ۱۷ سال و نبود اختلالات روان‌شناختی بود. معیارهای خروج نیز شامل عدم تمایل به ادامه همکاری، تکمیل ناقص پرسش‌نامه بود. باتوجه به ماهیت خودگزارش‌دهی ابزارهای پژوهش، احتمال بروز سوگیری‌هایی نظیر مطلوبیت اجتماعی و خطای ادراک وجود دارد. برای کاهش این اثرات، پرسش‌نامه‌ها به صورت ناشناس و با تأکید بر محرمانگی اطلاعات تکمیل شدند و دستورالعمل‌های استاندارد به طور یکسان در تمامی مدارس اجرا گردید. این تدابیر با هدف کاهش سوگیری پاسخ و افزایش دقت و اعتبار داده‌ها به کار گرفته شد. همچنین در راستای رعایت اصول اخلاق پژوهش، به شرکت‌کنندگان اطمینان داده شد که اطلاعات آنان محرمانه باقی می‌ماند و نتایج پژوهش صرفاً در چارچوب علمی مورد استفاده قرار خواهد گرفت. تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۶ و SmartPLS4 انجام شد.

ابزارهای پژوهش حاضر از قرار زیر است:

مقیاس بدرفتاری روان‌شناختی:^۱ این ابزار توسط Coates and Messman-Moore (2014) با هدف بررسی رویدادهای استرس‌زا و تجربه‌های مربوط به بدرفتاری گذشته در دانشگاه میامی طراحی شد و شامل ۲۴ گویه در پنج مؤلفه است: عدم پاسخ‌گویی هیجانی (گویه‌های ۱ تا ۶)، طرد کردن/ترساندن (گویه‌های ۷ تا ۱۲)، غیراخلاقی/صادقانه نبودن (گویه‌های ۱۳ تا ۱۶)، پرتوقع/انعطاف‌ناپذیری (گویه‌های ۱۷ تا ۲۰) و منزوی‌سازی (گویه‌های ۲۱ تا ۲۴). پاسخ‌ها بر اساس مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای از کاملاً مخالف (۱) تا کاملاً موافق (۵) نمره‌گذاری می‌شوند و دامنه نمرات کل ۲۴ تا ۱۲۰ است؛ نمرات بالاتر نشان‌دهنده شدت بیشتر بدرفتاری روان‌شناختی است. Coates & Messman-Moore با بررسی ۷۷۱ دانشجو در آمریکا، روایی سازه مقیاس را با تحلیل عاملی تأییدی بررسی کردند و پنج مؤلفه اصلی را تأیید نمودند. پایایی همسانی درونی با ضریب آلفای کرونباخ برای مؤلفه‌ها به ترتیب: عدم

1. psychological Maltreatment Inventory

پاسخ‌گویی هیجانی ۰/۹۱، طرد کردن/ترساندن ۰/۸۰، غیراخلاقی/صادقانه نبودن ۰/۵۸ و پرتوقع/انعطاف‌ناپذیری ۰/۷۰ گزارش شد. در ایران، جعفری و همکاران (۱۳۹۷) پژوهشی بر روی ۳۰۰ بیمار مبتلا به اختلال افسردگی اساسی انجام دادند؛ روایی ملاکی ابزار با همبستگی آن با مقیاس خودگزارشی کودک‌آزاری ۰/۷۴ تأیید شد. همسانی درونی برای مؤلفه‌ها به ترتیب: عدم پاسخ‌گویی هیجانی ۰/۸۷، طرد کردن/ترساندن ۰/۸۰، غیراخلاقی/صادقانه نبودن ۰/۸۴، پرتوقع/انعطاف‌ناپذیری ۰/۷۷ و منزوی‌سازی ۰/۹۲ گزارش شد. در پژوهش حاضر، پایایی کل پرسش‌نامه ۰/۸۲ به دست آمد.

مقیاس عاطفه منفی: این ابزار توسط Watson et al. (1988) با هدف سنجش دو بعد خلقی یعنی عاطفه منفی و عاطفه مثبت ساخته و اعتبارسنجی شده است. پرسش‌نامه شامل ۲۰ گویه است که ۱۰ گویه آن عاطفه مثبت و ۱۰ گویه دیگر عاطفه منفی را می‌سنجد. پاسخ‌ها بر اساس مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای از خیلی ضعیف (۱) تا خیلی قوی (۵) نمره‌گذاری می‌شوند و حداقل و حداکثر نمره در هر زیرمقیاس به ترتیب ۱۰ و ۵۰ است. سؤالات (۱-۳-۵-۹-۱۰-۱۲-۱۴-۱۶-۱۷-۱۹) عواطف مثبت و سؤالات (۲-۴-۶-۷-۸-۱۱-۱۳-۱۵-۱۸-۲۰) عواطف منفی را بررسی می‌کنند. ابزار بر اساس دستورالعمل اجرا، عواطف را به صورت صفت یا حالت می‌سنجد. ضریب آلفای کرونباخ برای عاطفه مثبت بین ۰/۸۶ تا ۰/۹۰ و برای عاطفه منفی بین ۰/۸۴ تا ۰/۸۷ گزارش شده است (Gomez et al., 2000). باز آزمایی در دوره دوماه برای عاطفه مثبت و منفی به ترتیب ۰/۶۸ و ۰/۷۱ به دست آمد. روایی ابزار نیز از طریق همبستگی زیرمقیاس‌ها با مقیاس افسردگی بک (به ترتیب ۰/۳۶- و ۰/۵۸) و زیرمقیاس‌های اضطراب آشکار و نهان (۰/۳۶- و ۰/۵۱) تأیید شد. در ایران، بخشی‌پور و دژاکام (۱۳۸۴) ضریب همسانی درونی خرده‌مقیاس‌های عاطفه منفی و مثبت را به ترتیب ۰/۸۵ و ۰/۸۷ گزارش کردند و در پژوهش لایق و همکاران (۱۴۰۰)، ضریب آلفای کل پرسش‌نامه ۰/۸۱ محاسبه شد. در پژوهش حاضر، پایایی کل پرسش‌نامه ۰/۸۷ به دست آمد.

مقیاس اضطراب اجتماعی: این مقیاس توسط La Greca & Lopez در سال ۱۹۹۸ برای سنجش میزان اضطراب اجتماعی در نوجوانان و جوانان تدوین شد و شامل ۱۸ گویه در سه مؤلفه است: ترس از ارزیابی منفی^۱ (۱۵-۱۳-۱۰-۹-۷-۵-۴-۲)، اجتناب اجتماعی در

1. negative Affect Schedule

1. social Anxiety Scale

2. fear of Negative Evaluation (FNE)

موقعیت‌های جدید^۱ (۱۷-۱۶-۱۱-۳)، اجتناب و اندوه عمومی^۲ (۱۸-۱۴-۱۲-۸-۶-۱). پاسخ‌ها بر اساس مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای از کاملاً شبیه من (۵) تا کاملاً متفاوت با من (۱) نمره‌گذاری می‌شوند و نمرات کل ابزار از ۱۸ تا ۹۰ متغیر است؛ نمرات بالاتر نشان‌دهنده سطح بالاتر اضطراب اجتماعی فرد هستند. پایایی مقیاس با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای مؤلفه‌های ترس از ارزیابی منفی، اجتناب اجتماعی و اجتناب و اندوه عمومی به ترتیب ۰/۷۷، ۰/۷۴ و ۰/۸۴ به دست آمد. روایی سازه ابزار نیز با همبستگی آن با مقیاس اضطراب عمومی (۰/۵۴) و افسردگی (۰/۵۹) تأیید شد که نشان‌دهنده روایی هم‌زمان است. در ایران، استوار و رضویه (۱۳۹۲) این ابزار را بررسی کردند؛ پایایی بازآزمایی آن ۰/۸۸ و همسانی درونی برای سه مؤلفه به ترتیب ۰/۷۶، ۰/۷۱ و ۰/۸۵ گزارش شد و روایی محتوایی آن برابر با ۰/۸۶ تعیین گردید. در پژوهش حاضر، ضریب آلفای کرونباخ کل پرسش‌نامه اضطراب اجتماعی ۰/۸۹ به دست آمد.

پرسش‌نامه خودکنترلی^۳: پرسش‌نامه خودکنترلی توسط Tangney et al. (2004) با هدف سنجش میزان توانایی فرد در کنترل تکانه‌ها، هیجانات و رفتارهای لحظه‌ای طراحی شده و شامل ۳۶ گویه در دو زیرمقیاس است: کنترل تکانه (گویه‌های ۱ تا ۱۴) و قدرت ایگو (گویه‌های ۱۵ تا ۳۶). پاسخ‌ها بر اساس مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای از اصلاً (۱) تا همیشه (۵) نمره‌گذاری می‌شوند و حداقل و حداکثر نمره به ترتیب ۳۶ و ۱۸۰ است (Tangney et al., 2004). روایی ملاکی این ابزار توسط تانجی و همکاران با مقیاس‌های پیشرفت تحصیلی، سازگاری، روابط مثبت و مهارت‌های بین‌فردی بر روی ۳۹۱ نوجوان ۱۲ تا ۱۹ ساله بررسی شد و ضرایب همبستگی بین ۰/۵۶ تا ۰/۸۹ و آلفای کرونباخ کلی ۰/۸۵ گزارش شد. همچنین، در پژوهش آراین‌پور و همکاران (۱۳۹۴) پایایی این مقیاس با آلفای کرونباخ ۰/۸۷ تأیید گردید. در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ پرسش‌نامه خودکنترلی برابر با ۰/۷۸ به دست آمد.

مقیاس زورگویی و قربانی زورگویی^۴: ابزار سنجش زورگویی و قربانی زورگویی توسط Olweus (1996) طراحی شده است. این پرسش‌نامه شامل ۳۹ گویه در قالب مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای است و تجربیات افراد درگیر در زورگویی را طی دو ماه گذشته مورد بررسی

3. social Avoidance in Novel Situations

4. generalized Avoidance and Distress

5. tangney Self-control Scale

1. bullying Questionnaire

قرار می‌دهد. این مقیاس برای گروه سنی ۱۱ تا ۱۷ سال تدوین شده و میزان درگیری دانش‌آموزان در نقش زورگو یا قربانی زورگویی را در سه بُعد زورگویی جسمانی^۱ (۱۳-۱۰-۷-۴-۱)، زورگویی کلامی^۲ (۱۴-۱۱-۸-۵-۲)، زورگویی عاطفی/اجتماعی^۳ (۱۵-۱۲-۹-۶-۳) اندازه‌گیری می‌کند (Olweus, 1988). ضریب آلفای کرونباخ را برای زیرمقیاس ارتکاب زورگویی ۰٫۸۷ و برای زیرمقیاس قربانی شدن در زورگویی ۰٫۸۶ گزارش کرده است. همچنین، مطالعات متعدد در نقاط مختلف جهان با استفاده از این ابزار انجام شده و روایی و پایایی آن مورد تأیید قرار گرفته است؛ به گونه‌ای که پژوهشگران مختلف، ضریب آلفای کرونباخ گویه‌ها را بین ۰٫۷۶ تا ۰٫۷۸ گزارش کرده‌اند که نشان‌دهنده همسانی درونی بالای مقیاس است (Hamburger et al., 2011). در ایران، رضاپور و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی با هدف روان‌سنجی این ابزار، اعتبار محتوایی آن را با استفاده از شاخص CVR بررسی کردند و با اصلاح برخی آیتم‌ها، این شاخص به سطح بالاتر از ۰٫۷۰ رسید که بیانگر روایی محتوایی مناسب ابزار است. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی (EFA) نشان داد که ساختار چهارعاملی مقیاس قربانی شدن ۶۴ درصد واریانس و ساختار چهارعاملی مقیاس زورگویی (با حذف گویه شماره ۱۳) ۷۲ درصد واریانس را تبیین می‌کند. همچنین، نتایج تحلیل عاملی تأییدی (CFA) و پایایی آزمون - بازآزمون، هر دو حاکی از سطح مطلوب پایایی و روایی سازه‌ای این ابزار بودند (رضاپور و همکاران، ۱۳۹۲). در پژوهش حاضر، پایایی کل پرسش‌نامه برابر با ۰٫۸۶ به دست آمد.

یافته‌ها

در این پژوهش، ۲۲۰ نفر شرکت کردند که از این میان، ۱۴۰ نفر پسر (۶۳/۶۳ درصد) و ۸۰ نفر دختر (۳۶/۳۶ درصد) بودند. میانگین سنی شرکت‌کنندگان ۱۶/۰۲ سال و انحراف معیار ۱/۰۱ گزارش شد. نتایج جدول ۱ میانگین و انحراف معیار متغیرهای اضطراب اجتماعی، خودکنترلی، عواطف منفی و بدرفتاری روان‌شناختی و مؤلفه‌های آن‌ها را نشان می‌دهد.

2. physical Bullying

3. verbal Bullying

4. emotional/Social Bullying

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار نمرات آزمودنی‌ها در اضطراب اجتماعی، خودکنترلی، عواطف منفی و بدرفتاری و روان‌شناختی

متغیرها	میانگین	انحراف معیار
اضطراب اجتماعی	اضطراب اجتماعی (نمره کل)	۴۶/۶۵
	ترس از ارزیابی منفی	۱۹/۲۹
	اجتناب اجتماعی	۱۷/۱۶
	اندوه عمومی	۱۰/۲۰
خودکنترلی	خودکنترلی (نمره کل)	۶۱/۰۵
	کنترل تکانه	۲۲/۶۷
	قدرت ایگو	۳۸/۴۸
عواطف منفی	عواطف منفی	۲۶/۶۹
	بدرفتاری روان‌شناختی (نمره کل)	۶۳/۹۳
	عدم پاسخ‌گویی هیجانی	۱۵/۲۵
	طردکردن/ترساندن	۱۷/۳۶
	غیراخلاقی/صادقانه نبودن	۱۱/۰۲
	پرتوقع/انعطاف‌ناپذیر بودن	۱۰/۱۸
	منزوی‌سازی	۱۰/۱۲

جدول ۲. آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی، میانگین واریانس استخراج‌شده و روایی واگرا

سازه پژوهش	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی (CR)	میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE)	روایی واگرا
اضطراب اجتماعی	۰/۸۶	۰/۷۵	۰/۵۵	۰/۷۴
خودکنترلی	۰/۸۷	۰/۷۷	۰/۵۴	۰/۸۶
عواطف منفی	۰/۸۵	۰/۷۳	۰/۵۲	۰/۷۲
بدرفتاری روان‌شناختی	۰/۹۰	۰/۸۹	۰/۶۳	۰/۷۹

نتایج به‌دست آمده در جدول ۲ نشان می‌دهد همه مقادیر آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی سازه‌های پژوهش از ۰/۷ بیشتر است. همچنین مقدار AVE نیز برای سازه‌ها بزرگ‌تر از ۰/۵ به دست آمده است که نشان می‌دهد پایایی و روایی همگرایی مدل پژوهش قابل قبول است. نتایج روایی واگرا نشان می‌دهد جذر میانگین واریانس استخراج‌شده برای هر یک از سازه‌ها در مقایسه با همبستگی آن سازه با سازه‌های دیگر بیشتر است؛ بنابراین می‌توان گفت که در مدل پژوهش متغیرهای مکنون بیشتر با سؤالات مربوط به خودشان تعامل دارند تا با سازه‌های دیگر.

به بیان بهتر، این جدول مطلوبیت روایی واگرایی مدل را نشان می‌دهد که نشان می‌دهد مدل از روایی مطلوبی برخوردار است. مطابق جدول ۳ مقدار R Square برای سازه اضطراب اجتماعی ۰/۲۸ و سازه خودکنترلی ۰/۳۲ به دست آمده است که نشان‌دهنده مقدار مناسبی است.

جدول ۳. شاخص‌های برازش مدل ساختاری

سازه	مقدار R Square
اضطراب اجتماعی	۰/۲۸
خودکنترلی	۰/۳۲

جدول ۴. مقادیر شاخص اندازه اثر (f^2)

متغیرها	اضطراب اجتماعی	خودکنترلی
عواطف منفی	۰/۲۰	۰/۱۵
بدرفتاری روان‌شناختی	۰/۱۶	۰/۳۶
خودکنترلی	۰/۲۴	-

همچنین مقادیر f^2 در جدول ۴ نشان‌دهنده اندازه اثر مناسب برای سازه‌های عواطف منفی، بدرفتاری روان‌شناختی و خودکنترلی است.

برازش کلی مدل

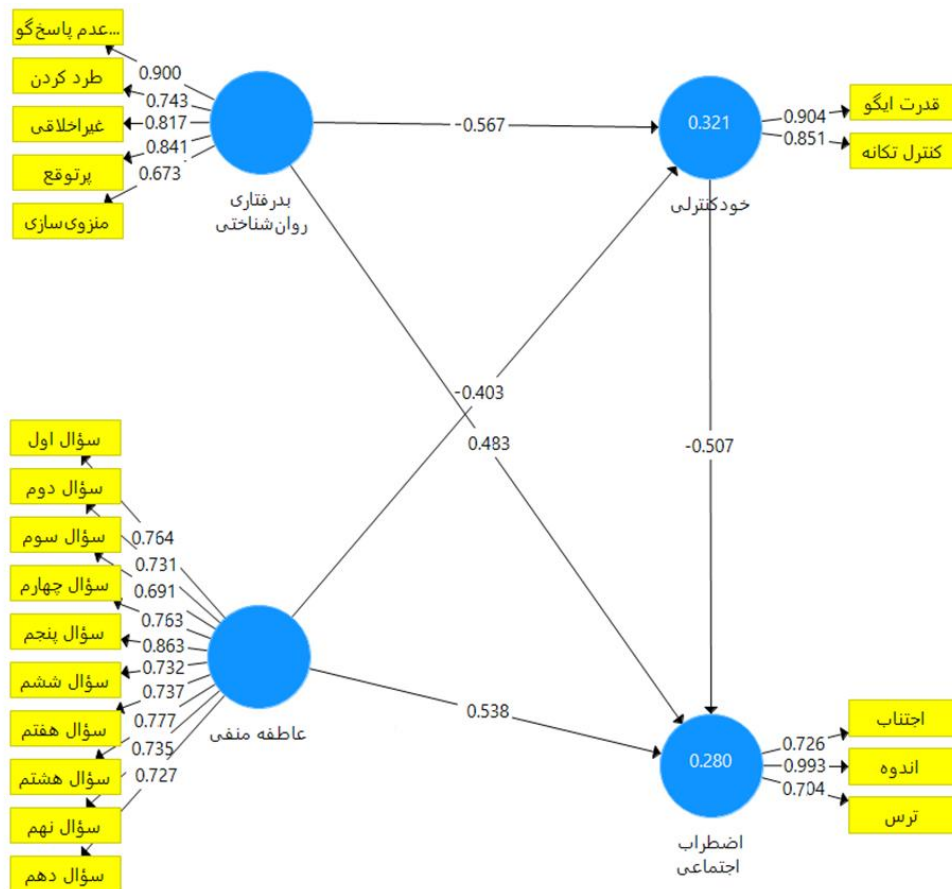
جهت تعیین کفایت برازش الگوی پیشنهادی با داده‌ها شاخص‌های مذکور مقادیر هر یک از این شاخص‌ها بین ۰ و ۱ قرار دارد و مقادیر نزدیک و یا بیشتر از ۰/۹۰ نشانه مطلوب بودن مدل است. شاخص برازش تطبیقی برای این مدل ۰/۹۰ بود که در بازه قابل قبول قرار می‌گیرد و از آنجا که ریشه استاندارد شده میانگین مربع باقیمانده برای مدل حاضر ۰/۰۶ به دست آمده است، از طرفی بازه قابل قبول برای آن کمتر از ۰/۰۸ است، پس می‌توان گفت مدل برازش شده مدل مناسبی است. نتایج بررسی برازش الگوی پژوهش نیز در جدول ۵ آمده است.

جدول ۵. شاخص‌های اصلی ارزیابی نهایی کیفیت مدل

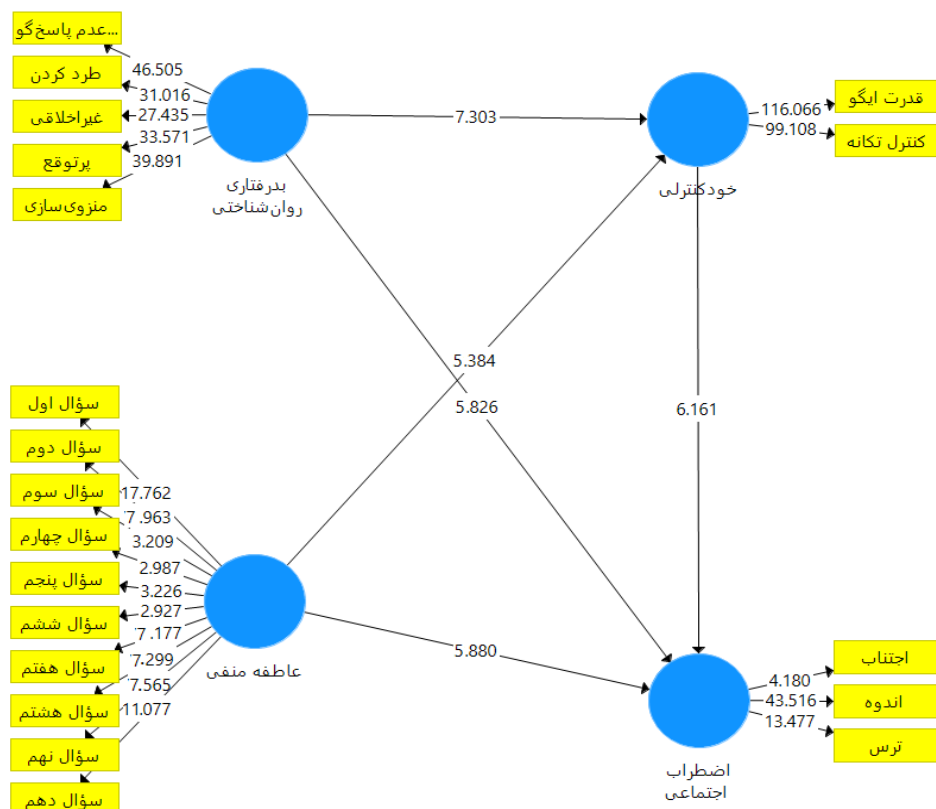
شاخص‌ها	مدل استاندارد	مدل برآورد شده
SRMR	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶
NFI	۰/۹۰	۰/۹۰

پس از تأیید روایی و پایایی، مدل ساختاری تحقیق ارزیابی می‌شود. برای آزمون مدل مفهومی و فرضیه‌های پژوهش از معادلات ساختاری استفاده شده است. شکل ۲ و ۳ مدل خروجی نرم‌افزار smart pls را نشان می‌دهد.

شکل ۲. ضرایب مدل اندازه‌گیری

شکل ۳. ضرایب مدل اندازه‌گیری

جدول ۶. تحلیل مسیر اثرات مستقیم و غیرمستقیم بین متغیرهای اصلی پژوهش

مسیر	فرضیه	ضریب مسیر	مقدار t	نتیجه
	عواطف منفی بر اضطراب اجتماعی	۰/۵۴	۵/۸۸۰	تأیید
	عواطف منفی بر خودکنترلی	-۰/۴۰	۵/۳۸۴	تأیید
۱	بدرفتاری روان‌شناختی بر اضطراب اجتماعی	۰/۴۸	۵/۸۲۶	تأیید
۲	بدرفتاری روان‌شناختی بر خودکنترلی	-۰/۵۶	۷/۳۰۳	تأیید
۳	خودکنترلی بر اضطراب اجتماعی	-۰/۵۰	۶/۱۶۱	تأیید
۴	عواطف منفی - خودکنترلی - اضطراب اجتماعی	-۰/۲۰	۳/۴۰۴	تأیید
۵	بدرفتاری روان‌شناختی - خودکنترلی - اضطراب اجتماعی	-۰/۲۹	۴/۹۷۹	تأیید

جدول ۶ نشان می‌دهد که به‌طور مشخص، عواطف منفی اثر مستقیم مثبت و معناداری بر اضطراب اجتماعی ($\beta = ۰/۵۴$) داشت. همچنین عواطف منفی اثر مستقیم منفی و معناداری بر

بر خود‌کنترلی نشان داد ($\beta = -0.40$). در همین راستا، بدرفتاری روان‌شناختی نیز دارای اثر مستقیم مثبت و معناداری بر اضطراب اجتماعی ($\beta = 0.48$) و اثر مستقیم منفی و معناداری بر خود‌کنترلی ($\beta = -0.56$) بود. علاوه بر این، نتایج نشان داد که خود‌کنترلی با ضریب مسیر منفی و معنادار ($\beta = -0.50$) بر اضطراب اجتماعی اثر می‌گذارد؛ به این معنا که افزایش خود‌کنترلی موجب کاهش اضطراب اجتماعی می‌شود. افزون بر اثرات مستقیم، تحلیل مسیر اثرات غیرمستقیم نیز نشان داد که عواطف منفی از طریق خود‌کنترلی اثر منفی و معناداری بر اضطراب اجتماعی دارد ($\beta = -0.20$) و بدرفتاری روان‌شناختی نیز از طریق خود‌کنترلی اثر منفی و معناداری بر اضطراب اجتماعی برجای می‌گذارد ($\beta = -0.29$). در مجموع، یافته‌ها بیانگر آن است که عواطف منفی و بدرفتاری روان‌شناختی می‌توانند به‌طور مستقیم موجب افزایش اضطراب اجتماعی شوند، اما نقش میانجی خود‌کنترلی در کاهش این اثرات بسیار معنادار است.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش باهدف نقش بدرفتاری روان‌شناختی دوران کودکی و عواطف منفی بر اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان قربانی زورگویی با نقش میانجی خود‌کنترلی انجام شد. نتایج پژوهش نشان داد که بین بدرفتاری روان‌شناختی دوران کودکی و اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان قربانی زورگویی، همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد و بدرفتاری روان‌شناختی توانسته است نمره اضطراب اجتماعی را تبیین و پیش‌بینی کند. این یافته از پژوهش حاضر با نتایج (Myers & Llera (2020)، Liu et al. (2023)، Gao et al. (2025)، Müller et al. (2019) و همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت، بدرفتاری روان‌شناختی در کودکی، از طریق ایجاد اختلال در شکل‌گیری نظام خود، تنظیم هیجان و پردازش شناختی، زمینه‌ساز افزایش آسیب‌پذیری نسبت به اضطراب اجتماعی در نوجوانی می‌شود. تجارب مکرر تحقیر، بی‌توجهی و غفلت عاطفی، به‌تدریج منجر به درونی‌سازی باورهای منفی درباره خود (مانند بی‌کفایتی و بی‌ارزشی) و دیگران (مانند طردکنندگی و غیرقابل‌اعتماد بودن) می‌گردد و خودپنداره فرد را تضعیف می‌کند. این الگوها موجب می‌شوند موقعیت‌های اجتماعی به‌صورت پیشاپیش تهدیدآمیز تفسیر شوند و سوگیری شناختی به سمت توجه و ارزیابی منفی از نشانه‌های اجتماعی شکل گیرد. از منظر هیجانی، این تجارب با کاهش تاب‌آوری هیجانی و ضعف در تنظیم هیجان همراه است، به‌گونه‌ای که فرد در

مواجهه با ارزیابی اجتماعی دچار واکنش‌های اضطرابی شدیدتر می‌شود (Brooke et al., 2012). در این راستا، نظریهٔ دل‌بستگی Bowlby (1969) بیان می‌کند که بدرفتاری روان‌شناختی با اختلال در شکل‌گیری دل‌بستگی ایمن، منجر به ایجاد مدل‌های درونی ناکارآمد از خود و دیگران می‌شود که انتظار طرد و عدم پذیرش را تقویت می‌کند. این مدل‌های درونی در موقعیت‌های بین‌فردی فعال‌شده و اضطراب پیش‌بینانه نسبت به تعاملات اجتماعی را افزایش می‌دهند. همچنین، در افرادی که تجربه زورگویی داشته‌اند، این فرایند تشدید می‌شود؛ زیرا تجربیات واقعی طرد اجتماعی، باورهای منفی شکل‌گرفته را تقویت و تثبیت می‌کند. درنهایت، این چرخه شناختی-هیجانی موجب تداوم اضطراب اجتماعی از طریق اجتناب رفتاری و کاهش فرصت‌های اصلاح باورهای ناکارآمد می‌شود.

دیگر نتایج پژوهش نشان داد، بین عواطف منفی و اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان قربانی زورگویی، همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد و عواطف منفی توانسته است نمرهٔ اضطراب اجتماعی را تبیین و پیش‌بینی کند. این یافته از پژوهش حاضر با نتایج Mishra و Sultson et al. (2024)، Liu et al. (2024)، McClannahan et al. (2025) (2020) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت عواطف منفی نظیر اضطراب و افسردگی در دانش‌آموزان قربانی زورگویی، تنها پیامد هیجانی تجربه نیست، بلکه حاصل فعال‌شدن یک چرخه شناختی-هیجانی ناکارآمد است که به تداوم مشکلات روان‌شناختی و اجتماعی منجر می‌شود. تجربه مکرر زورگویی با ایجاد احساس تهدید بین‌فردی و بی‌ثباتی در روابط اجتماعی، به تدریج ادراک ناایمنی اجتماعی را در فرد شکل می‌دهد و تاب‌آوری هیجانی او را کاهش می‌دهد، در نتیجه فرد در برابر موقعیت‌های اجتماعی واکنش‌پذیری هیجانی بیشتری نشان می‌دهد (Ajibewa et al., 2025). در چارچوب نظریه شناختی-رفتاری Beck (۲۰۲۰)، این تجارب منجر به شکل‌گیری طرح‌واره‌ها و باورهای هسته‌ای منفی درباره خود و دیگران می‌شود؛ مانند «من ناتوان هستم» و «دیگران مرا طرد خواهند کرد». این باورها نه تنها ارزیابی فرد از موقعیت‌های اجتماعی را منفی می‌سازند، بلکه موجب سوگیری در پردازش اطلاعات، توجه انتخابی به نشانه‌های تهدید و تفسیر فاجعه‌انگارانه تعاملات اجتماعی می‌شوند. در نتیجه، حساسیت به ارزیابی منفی افزایش یافته و اضطراب اجتماعی به عنوان یک پاسخ پیش‌بینانه در موقعیت‌های بین‌فردی فعال می‌شود. هم‌زمان، این الگوهای شناختی با کاهش احساس کنترل و امنیت روانی، عواطف منفی مانند اضطراب و افسردگی را تشدید

می‌کنند. از سوی دیگر، این فرایند به شکل چرخه‌ای خودتشدیدکننده عمل می‌کند؛ به گونه‌ای که اضطراب اجتماعی و عواطف منفی موجب اجتناب از موقعیت‌های اجتماعی می‌شود و این اجتناب نیز فرصت‌های اصلاح باورهای ناکارآمد و یادگیری مهارت‌های اجتماعی را محدود می‌سازد، در نتیجه آسیب‌پذیری روان‌شناختی فرد پایدار و حتی تشدید می‌گردد (Beck, 2020). در مجموع، زورگویی از طریق فعال‌سازی باورهای منفی، افزایش حساسیت به ارزیابی اجتماعی و تضعیف تاب‌آوری هیجانی، یک چرخه پایدار از عواطف منفی و اضطراب اجتماعی ایجاد می‌کند.

یافته دیگر پژوهش نشان داد که بین خودکنترلی و اضطراب اجتماعی در دانش‌آموزان قربانی زورگویی، همبستگی منفی و معناداری وجود دارد و خودکنترلی قادر است سطح اضطراب اجتماعی را پیش‌بینی و تبیین کند. این نتیجه با پژوهش‌های (Fang et al., 2025)، (Zhang et al., 2024)، (He et al., 2023) و (BlaCkhart, 2015) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت، بر اساس نظریه تنظیم هیجان (Gross, ۱۹۹۸)، افراد در فرایند تنظیم هیجان از راهبردهایی استفاده می‌کنند که یا پیش از شکل‌گیری کامل هیجان (تنظیم پیش‌نگر) و یا پس از فعال شدن آن (تنظیم پاسخ‌محور) اعمال می‌شوند. در این چارچوب، افرادی که از توانایی بالاتری در تنظیم هیجان برخوردارند، قادرند ارزیابی شناختی موقعیت‌های استرس‌زا را تعدیل کرده و شدت واکنش‌های هیجانی منفی را کاهش دهند (Gross, 1998). در این راستا، دانش‌آموزانی که از سطح بالاتری از خودکنترلی برخوردارند، درواقع از ظرفیت بالاتری برای مهار تکانه‌ها، بازنگری شناختی موقعیت‌های تهدیدکننده و جلوگیری از واکنش‌های هیجانی فوری برخوردارند؛ بنابراین فشار روانی ناشی از تجربه زورگویی را به شکل سازگارانه‌تری مدیریت می‌کنند (Nisa et al., 2022). این فرایند موجب می‌شود ادراک موقعیت‌های اجتماعی کمتر تهدیدآمیز ارزیابی شده و احتمال بروز واکنش‌های اجتنابی، اضطراب اجتماعی و کناره‌گیری بین‌فردی کاهش یابد. از سوی دیگر، خودکنترلی نه تنها یک ویژگی فردی، بلکه یک عامل تنظیم‌کننده تعاملات اجتماعی است که از طریق کاهش رفتارهای تکانشی و افزایش پاسخ‌های سنجیده، به بهبود کیفیت روابط همسالان و کاهش تعارضات کمک می‌کند. در مجموع، خودکنترلی به عنوان یک سازوکار تنظیم هیجان، نقش حفاظتی مهمی در برابر اثرات منفی زورگویی ایفا کرده

و از طریق کاهش واکنش‌پذیری هیجانی و تعدیل ارزیابی شناختی، احتمال بروز و تداوم اضطراب اجتماعی را در دانش‌آموزان کاهش می‌دهد.

یافته دیگر این پژوهش نشان داد، خودکنترلی در رابطه بین بدرفتاری روان‌شناختی دوران کودکی و اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان قربانی زورگویی نقش واسطه‌ای دارد، این نتیجه با یافته‌های پژوهش Robson et al. (2020) و Eisenberg et al. (2010) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت، بر اساس نظریه خودکنترلی Gottfredson & Hirschi (۱۹۹۰)، بدرفتاری روان‌شناختی در دوران کودکی با ایجاد محیطی فاقد ثبات عاطفی، نظارت کافی و انضباط سازگاران، فرآیند شکل‌گیری خودکنترلی را در مسیر رشد مختل می‌کند. این نظریه بیان می‌کند که خودکنترلی به‌عنوان توانایی مهار تکانه‌ها، تأخیر در ارضای نیازها و تنظیم رفتار در جهت اهداف بلندمدت، در سال‌های اولیه زندگی و در بستر تعاملات پایدار والد-کودک شکل می‌گیرد. در نتیجه، تجارب مکرر تحقیر، بی‌توجهی و سرزنش، با تضعیف پیوندهای دل‌بستگی و کاهش یادگیری مهارت‌های تنظیم هیجان، به شکل‌گیری الگوی پایدار خودکنترلی پایین منجر می‌شود (Gottfredson & Hirschi, ۱۹۹۰). در سطح روان‌شناختی، خودکنترلی پایین موجب ضعف در تنظیم هیجان، کاهش بازداری رفتاری و افزایش واکنش‌پذیری هیجانی در موقعیت‌های بین‌فردی می‌شود؛ به‌گونه‌ای که فرد در مواجهه با زورگویی، کمتر قادر به استفاده از راهبردهای شناختی و رفتاری سازگاران برای دفاع از خود یا مدیریت تعارض است. این امر نه تنها احتمال قربانی شدن را افزایش می‌دهد، بلکه موجب شکل‌گیری ادراک ناتوانی و تقویت باورهای منفی درباره خود می‌شود. افزون بر این، این فرایند ماهیتی چرخه‌ای دارد؛ زیرا تجربه زورگویی، با تشدید احساس بی‌کفایتی و افزایش استرس هیجانی، خودکنترلی را بیش‌ازپیش تضعیف کرده و فرد را در برابر تکرار موقعیت‌های آسیب‌زا آسیب‌پذیرتر می‌سازد. در نتیجه، یک چرخه خودتشدیدکننده میان بدرفتاری اولیه، خودکنترلی پایین و قربانی‌سازی مداوم شکل می‌گیرد که پایداری آسیب‌پذیری روان‌شناختی را توضیح می‌دهد.

آخرین یافته پژوهش نشان داد، خودکنترلی در رابطه عواطف منفی و اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان قربانی زورگویی نقش واسطه‌ای دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های Wenzel et al. (2024) و Chester et al. (2016) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت، بر اساس نظریه استرس و مقابله Lazarus & Folkman (۱۹۸۴)، زورگویی به‌عنوان یک

رویداد استرس‌زای بین‌فردی در مرحله ارزیابی اولیه به‌صورت تهدیدی علیه خودارزشمندی و جایگاه اجتماعی ادراک می‌شود و در ارزیابی ثانویه، فرد منابع مقابله‌ای خود را برای مواجهه با این تهدید می‌سنجد. در این فرایند، تجربه زورگویی با فعال‌سازی هیجانات منفی شدید مانند ترس، شرم و احساس طردشدگی، نظام شناختی فرد را به سمت تفسیر تهدیدمحور از موقعیت‌های اجتماعی سوق می‌دهد و زمینه‌ساز شکل‌گیری اضطراب اجتماعی می‌شود. در این چارچوب، خودکنترلی به‌عنوان یک منبع تنظیمی مهم، نقش تعیین‌کننده‌ای در کیفیت ارزیابی ثانویه و انتخاب راهبردهای مقابله‌ای ایفا می‌کند (Lazarus & Folkman, 1984). دانش‌آموزانی که از خودکنترلی بالاتری برخوردارند، با استفاده از راهبردهای مقابله‌ای کارآمد مانند تنظیم هیجان، بازسازی شناختی و جستجوی حمایت اجتماعی، شدت هیجانات منفی را کاهش داده و از تثبیت ارزیابی‌های تهدیدمحور جلوگیری می‌کنند، در نتیجه از تشدید اضطراب اجتماعی پیشگیری می‌شود. در مقابل، دانش‌آموزان با خودکنترلی پایین‌تر بیشتر از راهبردهای مقابله‌ای ناکارآمد مانند اجتناب، انزوا و نشخوار فکری استفاده می‌کنند که این امر موجب تداوم پردازش شناختی منفی، تشدید عواطف منفی و کاهش فرصت‌های اصلاح شناختی می‌شود. در نتیجه، چرخه استرس-هیجان-اجتناب تقویت شده و احتمال بروز و تداوم اضطراب اجتماعی افزایش می‌یابد.

به‌طور کلی این پژوهش نشان داد که بدرفتاری روان‌شناختی دوران کودکی و عواطف منفی با افزایش اضطراب اجتماعی در دانش‌آموزان قربانی زورگویی مرتبط هستند و خودکنترلی نقش واسطه‌ای در این روابط ایفا می‌کند. بدرفتاری روان‌شناختی با تضعیف خودپنداره و تاب‌آوری هیجانی، و عواطف منفی با تقویت باورهای منفی و کاهش اعتمادبه‌نفس، به تشدید اضطراب اجتماعی منجر می‌شوند. خودکنترلی بالا می‌تواند با مدیریت هیجانات و بهبود تعاملات اجتماعی، اثرات منفی این عوامل را کاهش دهد. این یافته‌ها بر اهمیت حمایت عاطفی و تقویت خودکنترلی در پیشگیری از اضطراب اجتماعی تأکید دارند.

پژوهش حاضر با وجود دستاوردهای خود، با محدودیت‌هایی مواجه بوده که باید در تحقیقات آینده موردتوجه قرار گیرند. نخست، استفاده از ابزارهای خودگزارش‌دهی برای جمع‌آوری داده‌ها، اگرچه کارآمد است، ممکن است تحت‌تأثیر سوگیری‌های پاسخ‌دهندگان

قرار گیرد؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی از روش‌های مکمل مانند مصاحبه و مشاهدات بالینی برای افزایش اعتبار داده‌ها استفاده شود. دوم، جامعه آماری محدود به دانش‌آموزان قربانی زورگویی در شهر سبزوار، تعمیم‌پذیری نتایج به سایر گروه‌ها و مناطق جغرافیایی را کاهش می‌دهد؛ از این رو، انجام پژوهش‌های مشابه در شهرهای دیگر کشور برای بهبود اعتبار بیرونی یافته‌ها ضروری است. سوم، طرح مقطعی مطالعه، بررسی روابط علی و تغییرات متغیرها در طول زمان را محدود کرده است؛ لذا استفاده از طرح‌های طولی در آینده برای درک عمیق‌تر فرایندها پیشنهاد می‌شود. در زمینه کاربردی، برای کاهش اضطراب اجتماعی در دانش‌آموزان قربانی زورگویی، پیشنهاد می‌شود کارگاه‌های آموزش خودکنترلی و مدیریت هیجانات در مدارس برگزار شود و سیستم‌های حمایت عاطفی و مشاوره شناختی - رفتاری برای تقویت اعتماد به نفس و تاب‌آوری هیجانی ارائه گردد. همچنین، اجرای برنامه‌های آموزشی برای والدین به منظور آگاهی‌بخشی درباره تأثیرات بدرفتاری روان‌شناختی و آموزش پیشگیری از زورگویی برای ایجاد محیطی امن و حمایتگر در مدارس می‌تواند به کاهش اثرات منفی زورگویی و اضطراب اجتماعی کمک کند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده‌اند و این موضوع مورد تأیید همه آنهاست.

مشارکت نویسندگان

علی شیخ‌الاسلامی: طراحی و مفهوم‌سازی مقاله و نظارت بر پژوهش، مهشید کیوانلو و سها حسینی‌فر: جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها. نویسندگان اول تا سوم در نگارش اولیه مقاله و بازنگری آن سهم بودند.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

سپاسگزاری

از همه مدارس و دانش‌آموزانی که با مشارکت ارزشمند خود در این پژوهش همراهی کرده‌اند، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌کنیم.

منابع

- ابراهیمی، ل.، و الماسی، م. (۱۴۰۲). نقش ویژگی‌های شخصیتی، ناگویی هیجانی و اجتناب‌شناختی در پیش‌بینی عاطفه مثبت و منفی روان‌شناسی بالینی و شخصیت، ۲۱ (۱)، ۵۶-۴۳. <https://doi.org/10.22070/cpap.2023.15081.1137>
- آرین‌پور، م.، شهابی‌زاده، ف.، و بحرینیان، س.ع. (۱۳۹۴). الگوی پیش‌بینی هوش معنوی بر پایه سبک‌های اسنادی و خودکنترلی. روان‌شناسی و دین، ۱ (۲۴)، ۲۴-۵. <https://sid.ir/paper/508367/fa>
- استوار، ص.، و رضویه، ا. (۱۳۹۲). بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس اضطراب اجتماعی برای نوجوانان جهت استفاده در ایران. فصلنامه روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، ۳ (۱۲)، ۶۹-۷۸. <https://sid.ir/paper/227545/fa>
- اسماعیل‌زاده، ا.، اسماعیل‌زاده قه‌دریجانی، ا.، ولایتی، ز.، و عباسی، م. (۱۴۰۴). نقش سوگیری منفی در شکل‌گیری اضطراب اجتماعی: میانجی‌گری ترس از ارزیابی منفی. فصلنامه روان‌شناسی تجربی و شناختی، ۲ (۱)، ۴۶-۳۴. <https://doi.org/10.61838/qecp.170>
- اسماعیلی، س.، نیکوگفتار، م.، یعقوبی، ص.، و نظری، ر. (۱۴۰۳). نقش میانجی راهبردهای مقابله‌ای و تاب‌آوری در ارتباط بین رویدادهای تنش‌زای زندگی و عواطف مثبت و منفی در زنان مبتلا به سرطان سینه. روان‌شناسی سلامت، ۱۳ (۵۱)، ۲۱-۳۶. <https://doi.org/10.30473/hpj.2024.68222.5834>
- بخشی‌پور، ع.، و دژاکام، م. (۱۳۸۴). تحلیل عاملی مقیاس عاطفه مثبت و منفی. مجله روان‌شناسی، ۳۶ (۲)، ۳۶۵-۳۵۱. <https://sid.ir/paper/54494/fa>
- برزگر‌فرویی، ک.، برزگر‌فرویی، م.، و خضری، ح. (۱۳۹۵). نقش پیوند با مدرسه در وقوع زورگویی دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهر یزد. فصلنامه روان‌شناسی تربیتی، ۱۲ (۴۲)، ۴۰-۲۱. <https://doi.org/10.22054/jep.2016.7381>
- پاشنگیان، ن.، کیخسروانی، م.، امینی، ن.، و عباسی، م. (۱۴۰۱). تکانش‌گری و خودکنترلی نوجوانان مبتلا به اختلال بی‌نظمی خلقی اخلاک‌گر: اثربخشی درمان مبتنی بر طرح‌واره و آموزش کنترل تکانه. فصلنامه روان‌شناسی مدرسه و مؤسسات، ۱۱ (۲)، ۳۸-۲۱. <https://doi.org/10.22098/jsp.2022.1722>
- جعفری، ح.، محمدپور، س.، کادم‌پور، ا.، و قبادین، م. (۱۳۹۷). ویژگی‌های روان‌سنجی پرسش‌نامه سوءاستفاده روانی. فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی، ۸ (۳۲)، ۱۴-۱۲۷. <http://dx.doi.org/10.22034/JHPM.13.5.105>

رضاپور، م.، سری، ح.، و خداکریم، س. (۱۳۹۲). روان‌سنجی نسخه فارسی مقیاس‌های ارتکاب زورگویی و قربانی‌شدن پرسش‌نامه زورگویی الویوس در مدارس راهنمایی. *مجله ارتقای ایمنی و پیشگیری از مصدومیت‌ها*، ۱ (۴)، ۲۱۲-۲۲۱.
<https://sid.ir/paper/248056/fa>

سلیمی، ح.، قدمپور، ع.، و رضایی، ف. (۱۴۰۴). اثربخشی آموزش مبتنی بر مدل پیش‌بینی قربانی‌شدن قلدری آموزشی بر عزت‌نفس و احساس قربانی‌شدن دانش‌آموزان. *فصلنامه روان‌شناسی مدرسه و آموزشگاه*، ۱۴ (۱)، ۵۸-۴۷.
<https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2024.102795>

سیداسماعیلی قمی، ن.، و شیخ‌الاسلامی، ع. (۱۳۹۲). مقایسه نشانه‌های اضطراب و افسردگی در نقاشی آدمک دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی و عادی. *فصلنامه روان‌شناسی افراد/استثنایی*، ۳ (۱۰)، ۱۱۳-۱۲۸.
https://jpe.atu.ac.ir/article_816.html

شیخ‌الاسلامی، ع.، بشیرگنبدی، س.، و سیداسماعیلی قمی، ن. (۱۳۹۹). اثربخشی آموزش مهارت‌های خودآموزی کلامی بر اضطراب اجتماعی (ترس از ارزیابی منفی، اجتناب اجتماعی و اندوه در موقعیت‌های جدید، اجتناب اجتماعی و اندوه عمومی) دانش‌آموزان کم‌رو. *مطالعات روان‌شناسی تربیتی*، ۱۷ (۳۷)، ۹۹-۱۲۰.
https://jep.usb.ac.ir/article_5253.html

شیخ‌الاسلامی، ع.، قمری کیوی، ح.، و اشرفی، ص. (۱۳۹۴). تأثیر روش آموزشی مبتنی بر ذهن‌آگاهی بر خودکنترلی دانش‌آموزان دختر. *پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۹ (۲۸)، ۸۷-۱۰.
https://www.jiera.ir/article_50138.html

شیخ‌الاسلامی، ع.، و نوروزی فیروز، ا. (۱۴۰۰). اثربخشی توانمندسازی روانی-اجتماعی بر خودکنترلی در دانش‌آموزان با آمادگی به اعتیاد. *اعتیادپژوهی*، ۱۵ (۶۲)، ۴۵-۶۰.
<https://etiadpajohi.ir/article-1-2583-fa.html>
لایق‌هدا، ق.، سلطان‌آبادی، س.، محمدپور، م.، و گواهی، س. (۱۴۰۰). رابطه عاطفه مثبت و منفی با عملکرد روانی-اجتماعی در اپیدمی کرونا: نقش میانجی‌گری تاب‌آوری روانی. *رویش روان‌شناسی*، ۱۰ (۱۲)، ۲۵۱-۲۶۰.
<http://frooyesh.ir/article-1-3232-fa.html>

محبوبیان، ط.، و نیکدل، ف. (۱۴۰۲). بررسی رابطه‌ی اهداف پیشرفت با عملکرد حافظه‌ی فعال: نقش واسطه‌ای عواطف. *فصلنامه روان‌شناسی تربیتی*، ۱۹ (۶۹)، ۲۲۲-۲۴۸.
<https://doi.org/10.22054/jep.2023.72221.3783>

محمدی، ز.، و امیری، ش. (۱۳۹۵). مقایسه دیدگاه‌گیری عاطفی و میزان همدلی در دانش‌آموزان زورگو و قربانی زورگویی. *فصلنامه سلامت روان کودک*، ۳ (۱)، ۱۹-۲۷.
<http://noo.rs/ihAco>

References

- Ajibewa, T. A., Kershaw, K. N., Carnethon, M. R., Heard-Garris, N. J., Beach, L. B., & Allen, N. B. (2025). Peer bullying victimization, psychological distress, and the protective role of school connectedness among adolescents. *BMC Public Health*, 25(1), 1-12. <https://doi.org/10.1186/s12889-025-24002-6>
- Ariani, T. A., Putri, A. R., Firdausi, F. A., & Aini, N. (2025). Global prevalence and psychological impact of bullying among children and adolescents: A meta-analysis. *Journal of Affective Disorders*, 385, 119446. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2025.119446>
- Arianpour, M., Shahabizadeh, F., & Bahrainian, S. A. (2015). The predictive model of spiritual intelligence based on attributional styles and self-control. *Psychology and Religion*, 1(24), 5-24. <https://sid.ir/paper/508367/fa> [In Persian]
- Arslan, G. (2022). Childhood psychological maltreatment, optimism, aversion to happiness, and psychological adjustment among college students. *Current Psychology*, 1-9. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s12144-022-03538-5>
- Bakhsipour, A., & Dejkam, M. (2005). Factor analysis of the Positive and Negative Affect Schedule (PANAS). *Journal of Psychology*, 36(2), 351-365. <https://sid.ir/paper/54494/fa> [In Persian]
- Barzegar Bafrooei, K., Barzegar Bafrooei, M. and Khezri, H. (2016). The Role of School Bonding in the Appearance of Bullying in Junior Secondary School in Yazd. *Educational Psychology*, 12(42), 21-40. <https://doi.org/10.22054/jep.2016.7381> [In Persian]
- Beck, J. S. (2020). *Cognitive behavior therapy: Basics and beyond*. Guilford Publications.
- Besharat, M. A., & Bazazian, S. (2014). Evaluation of psychometric properties of Cognitive Emotion Regulation Questionnaire in a sample of Iranian society. *Journal of the School of Nursing and Midwifery*, 84(1), 61-70.
- Blackhart, G. C., Williamson, J., & Nelson, L. (2015). Social anxiety in relation to self-control depletion following social interactions. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 34(9), 747-773. <https://doi.org/10.1521/jscp.2015.34.9.747>
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss* (Vol. 1). Basic Books.
- Bruce, L. C., Heimberg, R. G., Blanco, C., Schneier, F. R., & Liebowitz, M. R. (2012). Childhood maltreatment and social anxiety disorder: Implications for symptom severity and response to pharmacotherapy. *Depression and Anxiety*, 29(2), 132-139. <https://doi.org/10.1002/da.20909>
- Center on the Developing Child at Harvard University. (2018). *Applying the science of child development in child welfare systems*. Retrieved from www.developingchild.harvard.edu
- Chamberland, C., Fallon, B., Black, T., & Trocmé, N. (2011). Emotional maltreatment in Canada: Prevalence, reporting and child welfare

- responses (CIS2). *Child Abuse & Neglect*, 35(10), 841-854.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2011.03.010>
- Chester, D. S., Lynam, D. R., Milich, R., Powell, D. K., Andersen, A. H., & DeWall, C. N. (2016). How do negative emotions impair self-control? A neural model of negative urgency. *NeuroImage*, 132, 43-50.
<https://doi.org/10.1016/j.neuroimage.2016.02.024>
- Coates, A. A., & Messman-Moore, T. L. (2014). A structural model of mechanisms predicting depressive symptoms in women following childhood psychological maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 38(1), 103-113. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2013.10.005>
- Ebrahimi, L., & Almase, M. (2023). The role of personality traits, alexithymia, and avoidant attachment style in predicting positive and negative affect. *Clinical and Personality Psychology*, 21(1), 43-56.
<https://doi.org/10.22070/cpap.2023.15081.1137> [In Persian]
- Eisenberg, N., Spinrad, T. L., & Eggum, N. D. (2010). Emotion-related self-regulation and its relation to children's maladjustment. *Annual Review of Clinical Psychology*, 6(1), 495-525.
<https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.121208.131208>
- Esmaeili, S., Nikogoftar, M., Yaghoubi, S., & Nazari, R. (2024). The mediating role of coping strategies and resilience in the relationship between stressful life events and positive and negative affect in women with breast cancer. *Health Psychology*, 13(51), 21-36.
<https://doi.org/10.30473/hpj.2024.68222.5834> [In Persian]
- Esnawar, S., & Razavieh, A. (2013). Investigating the psychometric properties of the Social Anxiety Scale for Adolescents for use in Iran. *Journal of Psychological Methods and Models*, 3(12), 69-78.
<https://sid.ir/paper/227545/fa> [In Persian]
- Fang, Y., Xu, T., Ye, M., & Li, C. (2025). The relationship between physical activity and career decision-making self-efficacy in Chinese college students: The mediating roles of self-control and social anxiety. *Frontiers in Psychology*, 16, 1541211.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1541211>
- Gao, W., Li, Y., Yuan, J., & He, Q. (2025). The shared and distinct mechanisms underlying fear of evaluation in social anxiety: The roles of negative and positive evaluation. *Depression and Anxiety*, 2025(1), 9559056. <https://doi.org/10.1155/da/9559056>
- Garcia Lopez, L. J., Fernandez, M., & Clark, D. M. (2024). Self-focused attention and negative self-imagery in social anxiety: A daily diary study. *Journal of Anxiety Disorders*, 99, 102795.
<https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2024.102795>
- Gomez, R., Cooper, A., & Gomez, A. (2000). Susceptibility to positive and negative mood states: Test of Eysenck's, Gray's and Newman's theories. *Personality and Individual Differences*, 29(2), 351-365.
[https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(99\)00198-1](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(99)00198-1)
- Gong, J., & Chan, R. C. (2018). Early maladaptive schemas as mediators between childhood maltreatment and later psychological distress

- among Chinese college students. *Psychiatry Research*, 259, 493-500. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2017.11.019>
- Gottfredson, M. R., & Hirschi, T. (1990). *A general theory of crime*. Stanford University Press.
- Gross, J. J. (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology*, 2(3), 271-299. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.2.3.271>
- Guo, S., Zhang, J., Wang, A., Zhang, T., Liu, Y., & Zhang, S. (2025). The chain mediating effect of self-respect and self-control on peer relationship and early adolescent phone dependence. *Scientific Reports*, 15(1), 11825. <https://doi.org/10.1038/s41598-025-96476-8>
- Haile, G., Arockiaraj, B., Zablotzky, B., & Ng, A. E. (2024). *Bullying victimization among teenagers: United States, July 2021–December 2023*. National Center for Health Statistics. <https://dx.doi.org/10.15620/cdc/168510>
- Hamburger, M. E., Basile, K. C., & Vivolo, A. M. (2011). *Measuring bullying victimization, perpetration, and bystander experiences: A compendium of assessment tools*. Centers for Disease Control and Prevention.
- He, M., Zhan, X., Liu, C., Li, L., Zhao, X., Ren, L., ... & Luo, X. (2023). The relationship between self-control and mental health problems among Chinese university students. *Frontiers in Public Health*, 11, 1224427. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1224427>
- Hofmann, S. G., & Hayes, S. C. (2025). Emotion regulation and self-regulation in anxiety and related disorders. *Behaviour Research and Therapy*, 175, 104553. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2025.104553>
- Jafari, H., Mohammadpour, S., Kadampour, E., & Qabadian, M. (2018). Psychometric characteristics of psychological abuse questionnaire. *Educational Measurement Quarterly of Allameh Tabataba'i University*, 8(32), 14-127. <http://dx.doi.org/10.22034/JHPM.13.5.105> [In Persian]
- Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling* (4th ed.). Guilford Press.
- La Greca, A. M., & Lopez, N. (1998). Social anxiety among adolescents: Linkages with peer relations and friendships. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 26(2), 83-94. <https://doi.org/10.1023/A:1022684520514>
- Layegh H, Ghorbani V, Soltanabadi S, Mohammadpour M, Gavahi S. (2022). The relationship between positive and negative affect and psychosocial function in the corona epidemic: the mediating role of psychological resilience. *Rooyesh*. 10(12), 251-260. <http://frooyesh.ir/article-1-3232-fa.html> [In Persian]
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. Springer Publishing Company.
- Li, C., Song, Y., Wang, Q., & Zhang, B. (2022). How does self-control affect academic achievement of adolescents? The dual perspectives of teacher-student relationship and mastery approach goals. *Youth & Society*, 54(8), 1402-1418. <https://doi.org/10.1177/0044118X211030949>

- Li, J., Wu, Y., Yao, M., et al. (2025). Bullying victimization and adolescent mental health: The mediating roles of parent-child relationship and self-esteem. *BMC Psychology*, 13(1), 1390. <https://doi.org/10.1186/s40359-025-03723-8>
- Liu, C., Elhai, J. D., Montag, C., & Yang, H. (2024). Social anxiety and attentional bias to negative emotional information: The relationship and intervention. *BMC Psychiatry*, 24(1), 508. <https://doi.org/10.1186/s12888-024-05938-2>
- Liu, J., Deng, J., Zhang, H., & Tang, X. (2023). The relationship between child maltreatment and social anxiety: A meta-analysis. *Journal of Affective Disorders*, 329, 157-167. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2023.02.081>
- Mahbobian, T. and nikdel, F. (2023). Investigating the Relationship between Achievement Goals and Working Memory Functioning: The Mediating Role of Affects. *Educational Psychology*, 19(69), 222-248. <https://doi.org/10.22054/jep.2023.72221.3783> [In Persian]
- McClannahan, K. K. S., McConkey, S., Levitan, J. M., Rodebaugh, T. L., & Peelle, J. E. (2025). Social anxiety, negative affect, and hearing difficulties in adults. *Trends in Hearing*, 29, 23312165251317925. <https://doi.org/10.1177/23312165251317925>
- Müller, L. E., Bertsch, K., Bülow, K., Herpertz, S. C., & Buchheim, A. (2019). Emotional neglect in childhood shapes social dysfunctioning in adults by influencing the oxytocin and the attachment system: Results from a population-based study. *International Journal of Psychophysiology*, 136, 73-80. <https://doi.org/10.1016/j.ijpsycho.2018.05.011>
- Myers, N. S., & Llera, S. J. (2020). The role of childhood maltreatment in the relationship between social anxiety and dissociation: A novel link. *Journal of Trauma & Dissociation*, 21(3), 319-336. <https://doi.org/10.1080/15299732.2020.1719265>
- Ni, Y., Tsalacopoulos, N., Bartmann, P., & Wolke, D. (2025). Preterm birth, bullying victimization, and mental health in adulthood: A prospective cohort study in Germany. *Child and Adolescent Mental Health*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1111/camh.70025>
- Nisa, A. U., Ahmed, J., Arif, M., Kazmi, S. M. A., & Mohsin, M. (2022). Self-control, moral disengagement, and bullying behaviors in adolescents. *International Journal of Health Sciences*, 6(S8), 6009-6025. <https://doi.org/10.53730/ijhs.v6nS8.13690>
- Oake, A., & Pathak, Y. V. (2023). Anxiety disorders: Background, anatomy, and pathophysiology. In *Anxiety, gut microbiome, and nutraceuticals* (pp. 33-48). CRC Press.
- Pashangian, N., Keykhosrovani, M., Amini, N., & Abbasi, M. (2022). Impulsivity and self-control of adolescents with disruptive mood dysregulation disorder: The effectiveness of schema modes therapy and impulse control training. *Journal of School Psychology and Institutions*, 11(2), 21-38. <https://doi.org/10.22098/jsp.2022.1722> [In Persian]
- Pontillo, M., Tata, M. C., Aversa, R., Demaria, F., Gargiullo, P., Guerrero, S., ... & Vicari, S. (2019). Peer victimization and onset of social anxiety

- disorder in children and adolescents. *Brain Sciences*, 9(6), 132. <https://doi.org/10.3390/brainsci9060132>
- Power, R. A., Lecky-Thompson, L., Fisher, H. L., Cohen-Woods, S., Hosang, G. M., Uher, R., ... & McGuffin, P. (2013). The interaction between child maltreatment, adult stressful life events and the 5-HTTLPR in major depression. *Journal of Psychiatric Research*, 47(8), 1032-1035. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2013.03.017>
- Rezapour, M., Seri, H., & Khodakarim, S. (2013). Psychometrics of the Farsi version of the Olweus Bully/Victim Questionnaire in junior high schools. *Journal of Injury and Safety Promotion*, 1(4), 212-221. <https://sid.ir/paper/248056/fa> [In Persian]
- Robson, D. A., Allen, M. S., & Howard, S. J. (2020). Self-regulation in childhood as a predictor of future outcomes: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 146(4), 324. <https://doi.org/10.1037/bul0000227>
- Salimi, S., & Gheirati, S. (2024). The effectiveness of dialectical behavior therapy on self-control and anxiety tolerance in adolescents with mood disorders. *Journal of School Psychology and Institutions*, 12(4), 93-108. https://jsp.uma.ac.ir/article_2757.html?lang=en
- Seyed Esmaili Qomi, N., & Sheykholeslami, A. (2013). A comparison of signs of anxiety and depression in Draw a Person Test in educable mentally retarded and normal students. *Quarterly Psychology of Exceptional Individuals*, 3(10), 113-128. https://jpe.atu.ac.ir/article_816.html [In Persian]
- Sheykholeslami, A., & Noruzi Firouz, E. (2022). The effectiveness of psycho-social empowerment on self-control in students susceptible to addiction. *Research on Addiction*, 15(62), 45-60. <https://etiadjpajohi.ir/article-1-2583-fa.html> [In Persian]
- Sheykholeslami, A., Bashirgonbadi, S., & Seyedesmaili Ghomi, N. (2020). The effectiveness of verbal self-instruction skills training on social anxiety (fear of negative evaluation, social avoidance and distress in new situations, social avoidance and distress general) of shy students. *Journal of Educational Psychology Studies*, 17(37), 99-120. https://jeps.usb.ac.ir/article_5253.html [In Persian]
- Sheykholeslami, A., Ghamari Qivi, H., & Ashrafi Varjoi, S. (2015). The effect of mindfulness-based stress reduction program training on self-control of female students. *Quarterly Journal of Research in Educational Systems*, 9(28), 10-87. https://www.jiera.ir/article_50138.html [In Persian]
- Solas-Martínez, J. L., Rusillo-Magdaleno, A., Garrote-Jurado, R., & Ruiz-Ariza, A. (2025). Association of high levels of bullying and cyberbullying with study time management and effort self-regulation in adolescent boys and girls. *Education Sciences*, 15(5), 563. <https://doi.org/10.3390/educsci15050563>
- Strathearn, L., Giannotti, M., Mills, R., Kisely, S., Najman, J., & Abajobir, A. (2020). Long-term cognitive, psychological, and health outcomes

- associated with child abuse and neglect. *Pediatrics*, 146(4), e20200438. <https://doi.org/10.1542/peds.2020-0438>
- Sultson, H., Murd, C., Havik, M., & Konstabel, K. (2024). Negative affect instability predicts elevated depressive and generalized anxiety disorder symptoms even when negative affect intensity is controlled for: An ecological momentary assessment study. *Frontiers in Psychology*, 15, 1371115. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1371115>
- Taillieu, T. L., Brownridge, D. A., Sareen, J., & Afifi, T. O. (2016). Childhood emotional maltreatment and mental disorders: Results from a nationally representative adult sample from the United States. *Child Abuse & Neglect*, 59, 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.07.005>
- Tangney, J. P., Boone, A. L., & Baumeister, R. F. (2018). High self-control predicts good adjustment, less pathology, better grades, and interpersonal success. In *Self-regulation and self-control* (pp. 173-212). Routledge.
- Therriault, D., Lemelin, J.-P., Toupin, J., & Déry, M. (2024). Peer attachment in adolescence: What are the individual and relational associated factors? *Social Development*, 33(4), e12762. <https://doi.org/10.1111/sode.12762>
- Wenzel, M., Rowland, Z., Bürgler, S., & Hennecke, M. (2024). Emotion regulation and self-control: Same same but different... and even incompatible? *Journal of Personality*, 92(6), 1668-1682. <https://doi.org/10.1111/jopy.12965>
- Xiang, Y., Yuan, R., & Zhao, J. (2021). Childhood maltreatment and life satisfaction in adulthood: The mediating effect of emotional intelligence, positive affect and negative affect. *Journal of Health Psychology*, 26(13), 2460-2469. <https://doi.org/10.1177/1359105320914386>
- Yüksel, A., & Yılmaz, E. B. (2025). Predictors of peer bullying and peer victimization among high school students in Türkiye. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1111/jcap.70027>
- Zhao, J., Sun, R., & Shangguan, M. (2024). Childhood psychological maltreatment and social anxiety in college students: The roles of parasympathetic nervous system activity and parent-child separation experience. *Child Abuse & Neglect*, 151, 106723. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2024.106723>
- Zhong, Z., Jiang, H., Wang, H., & Liu, Y. (2024). Mindfulness, social evaluation anxiety, and self-regulation: Exploring their association on impulsive behavior among athletes. *Frontiers in Psychiatry*, 15, 1404680. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1404680>